

Soluții posibile pentru depășirea crizei ocupaționale în România

Cristina Iova

Doctorand

Academia de Studii Economice București

Abstract. *The general objective of SOP HRD is the development of human capital and the increase of its competitiveness on the labour market, by providing equal opportunities for life-long learning and the development of a modern, flexible and inclusive labour market which leads, until 2013, to the sustainable integration on the labour market. The main specific objectives can be summarised as follows: promoting entrepreneurial culture; facilitating the young people insertion in the labour market; developing a modern, flexible, inclusive labour market; improving public employment services; facilitating access to education and in the labour market of the vulnerable groups.*

Key words: human capital; access to education; life-long learning; entrepreneurial culture; inclusive labour market.

Analiza pieței muncii și a crizei ocupaționale din România în vederea identificării unor soluții posibile de depășire a acesteia poate fi făcută numai în contextul analizei situației la nivel european și în strânsă legătură cu procesul integrării țării noastre în Uniunea Europeană.

Identificarea acestora trebuie începută prin analiza stării pieței muncii în țara noastră, sesizarea diverselor disfuncționalități prezente și exigențe viitoare ale instituționalizării și gestiunii pieței muncii.

Pornind de la conceptul de „coeziune” al Uniunii Europene, definit ca preocuparea Comunității referitoare la disparitățile interregionale ale performanței economice, în vederea restrângerii treptate a acestora prin integrare, există în esență trei elemente ale politicii sociale:

- transferurile sociale – statul bunăstării, împreună cu securitatea socială organizată de partenerii sociali, deseori întărită prin lege;
- reglementările care influențează funcționarea pieței muncii – reglementarea pieței muncii, reglementările privind sănătatea și securitatea la locul de muncă, promovarea aptitudinilor și mobilitatea ocupațională etc.;
- aspectele relațiilor instituționale și de parteneriat social.

În domeniul politicii sociale europene, în momentul de față se pot evidenția patru provocări comune la care sunt supuse în mod individual toate țările membre ale Uniunii Europene:

- îmbunătățirea performanțelor privind ocuparea forței de muncă;
- reconcilierea dintre imperativul competitivității economice și cel al bunăstării sociale;
- adaptarea la progresul tehnic – restructurarea industrială și organizarea optimă a muncii;
- rezolvarea dezechilibrelor create de procesul de îmbătrânire a populației – consecințele îmbătrânirii populației sunt dramatice pentru finanțarea sistemului de pensii.

La nivelul Uniunii Europene putem vorbi despre trei imperative importante, și anume:

- construirea unei Europe pentru cetățeni;
- succesul extinderii UE;
- reconcilierea Uniunii Economice și Monetare cu coeziunea economică și socială.

Obiectivele și instrumentele politicii sociale europene sunt:

- asigurarea locurilor de muncă (prevederile care vizează locurile de muncă din Tratatul de la Amsterdam; Fondul Social European);
- inițiativele comunitare și măsurile inovatoare;

- implementarea libertății de circulație a lucrătorilor – recunoașterea reciprocă a diplomelor și perioadelor de studiu; securitatea socială a persoanelor care se deplasează în cadrul UE; rețeaua EURES – Agenția Europeană a locurilor de muncă;
- promovarea educației și formării profesionale;
- egalitatea de șanse între bărbați și femei;
- îmbunătățirea condițiilor de muncă;
- promovarea sistemului de protecție socială;
- integrarea socială.

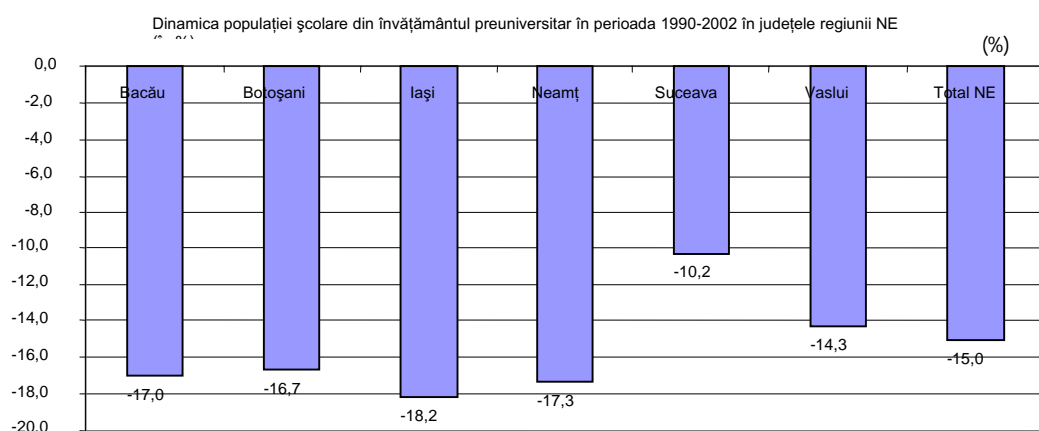
Având în vedere toate aceste elemente, pentru România identificarea de soluții posibile pentru depășirea crizei ocupaționale trebuie începută prin analiza stării pieței muncii în țara noastră, sesizarea diverselor disfuncționalități prezente și exigențe viitoare ale instituționalizării și gestiunii pieței muncii.

1. Analiza situației actuale a dezvoltării resurselor umane în România

1.1. Situația dezvoltării resurselor umane în Regiunea Nord-Est

a) Situația în educație

Corelat cu tendința de reducere a populației tinere, populația școlară din învățământul preuniversitar a scăzut puternic în perioada 1990-2002. În perioada de referință, cea mai severă reducere s-a înregistrat în județul Neamț (17,3%), la acest trend contribuind și creșterea ratei abandonului școlar și sărăcia severă cu care se confruntă județul (cuprinde areale întinse cu populație mai numeroasă în mediul rural și zone defavorizate).

Sursa: INS, Statistica teritorială.

Pe niveluri de educație, evoluția populației școlare a fost descrescătoare pentru toate nivelurile, cu excepția învățământul postliceal și de maștri, care s-a plasat pe un trend crescător. Pentru învățământul primar și gimnazial, județul Vaslui înregistrează cele mai mari scăderi ale populației școlare (18%). Evoluția se datorează în special modificărilor demografice, ratele de abandon școlar în învățământul primar și gimnazial nefiind în creștere.

Unul din principalele fenomene negative cu care se confruntă regiunea Nord-Est este legat de neparticiparea la educație. Acest fenomen reprezintă în continuare o problemă a sistemului, iar cauzele sunt multiple: situație familială foarte grea – familie numeroasă, dezinteresul elevului, lipsa de supraveghere, regim educațional necorespunzător: severitate excesivă-indiferență, părinți plecați în străinătate, elevi plecați din țară, angajare temporară, familie dezorganizată, repetenție, părăsirea domiciliului, vagabondaj, căsătorie (pentru romi), refuzul părinților de a trimite copilul la școală, părinți bolnavi, alcoolici etc. Dintre cauzele identificate, ponderea cea mai mare o are dezinteresul elevului, lipsa de supraveghere, regimul educațional corespunzător: severitatea excesivă/indiferența, părinți plecați la muncă în străinătate, pe locul al 2-lea se situează și refuzul

părinților de a trimite copilul la școală, mai ales în mediul rural. În concluzie, cauzele de ordin educativ predomină, cele de ordin material sunt pe locul al 2-lea. Rata de cuprindere în învățământ în regiunea Nord-Est Moldova înregistrează valori apropiate mediei naționale pentru ratele de cuprindere în învățământ la toate nivelurile, primar, gimnazial și liceal. În anul școlar 2003-2004 pierderile între intrarea și ieșirea pe cicluri de formare au fost: învățământ primar 3,24%, învățământ gimnazial 4,47% (în clasa a VIII-a 5,60%), învățământ liceal 8,82%, învățământ profesional și de ucenici 14,49%. (Sursa ADR NE Moldova)

b) Situația ocupării forței de muncă

Pe activități economice, dinamica cererii de forță de muncă în perioada 2005-2013 se estimează a fi de reducere în toate județele în activități ca: industrie prelucrătoare, construcții, hoteluri și restaurante, transport, depozitare, comunicații, tranzacții imobiliare. De asemenea, se estimează reduceri ale cererii de forță de muncă în industria extractivă (cu excepția județului Vaslui), în educație (cu excepția județelor Bacău și Vaslui), intermediari financiare în 4 din cele 6 județe (Botoșani, Neamț, Suceava, Vaslui) și energie electrică, termică, gaze și apă (cu excepția județului Botoșani).

În perioada 1999-2004, la nivelul regiunii s-a manifestat o tendință de scădere continuă a populației active, a populației ocupate și a ratei de ocupare, ca urmare a fenomenului de declin economic și a restructurărilor efectuate de întreprinderile cu capital majoritar de stat, tendință prezentă de altfel și la nivelul țării.

În anul 2004, populația ocupată la nivelul Regiunii Nord-Est atinge valoarea de 1.701 mii persoane, reprezentând 18,57% din totalul populației ocupate a țării. Comparativ cu anul 1999, în 2004, rata de ocupare a populației în vârstă de muncă s-a redus cu 4,2 puncte procentuale, diferență mai mică decât cea înregistrată la nivel național, respectiv de 5,6 puncte procentuale. De asemenea, la fel ca și în cazul indicatorilor naționali, rata de ocupare în rândul persoanelor de sex masculin a cunoscut o scădere mai puternică (5,8 puncte procentuale, de la 71,2% la 65,4%) decât rata de ocupare a populației feminine (3,1 puncte procentuale, de la 62,4% la 59,3%). Datorită ponderii mari a populației ocupate în agricultură, regiunea Nord-Est înregistrează însă cea mai mare rată de ocupare, respectiv 62,4%, valoare comparabilă cu rata de ocupare înregistrată la nivelul țării (57,9%).

Somajul

Rata șomajului BIM la nivel regional a înregistrat o scădere în perioada 1999-2004, de la 7% în 1999 la 6,2% în anul 2004, valorile acesteia situându-se sub media pe țară în perioada 2000-2004.

La nivel regional, ponderea șomerilor de lungă durată din totalul numărului de șomeri era în anul 2004 de 26,5%. Distribuția acestui indicator la nivel de județe nu este una echilibrată, astfel că în județul Bacău se înregistra valoarea de 4%, în timp ce în județul Neamț avea valoarea de 40,8%. După numărul șomerilor de lungă durată, cei mai mulți erau înregistrați în evidențele AJOFM Suceava (7.837 persoane) și cei mai puțini în județul Bacău (684 persoane). După vârstă, șomajul de lungă durată este un fenomen mai puțin frecvent în rândul tinerilor și cu impact mai mare în rândul adulților, cu vârsta peste 25 ani.

În perioada 2002-2004 numărul șomerilor cuprinși la cursurile de formare profesională organizate de AJOFM din regiune a fost în permanentă creștere, ajungând la 5.610 persoane formate în anul 2004. De asemenea, rata de cuprindere la cursuri a șomerilor în totalul șomerilor nou înscriși în evidență a crescut de la an la an, atingând valoarea de 4,5% în anul 2004. Rata de plasare în urma absolvirii cursurilor de formare profesională a înregistrat o valoare mai mare în anul 2003, respectiv 61,9% la nivel regional, ca urmare a existenței în planul de formare profesională a cursurilor de tip I, la care se impunea angajarea 100% a absolvenților. La nivel județean, cele mai ridicate rate de plasare, în perioada 2002-2004, s-au înregistrat în județul Iași, cu valori de peste 70%.

c) Incluziunea socială

Criza economică din ultimii ani a afectat în mod inegal regiunile țării. Incidența sărăciei este mai mare în zonele din estul și sudul țării și mai mică în zona de vest. Situația prezintă cea mai mare gravitate în Regiunea Nord-Est, unde rata sărăciei depășește 40%, ceea ce înseamnă peste 1,5 milioane de săraci. Situația se modifică în intervalul 2000-2001, când schimbările în ratele sărăciei pentru 6 regiuni prezintă valori negative, procesul de sărăcire continuând în regiunile Sud-Vest și Nord-Est, adică în cele mai sărace zone.

Situația grupurilor defavorizate

Principalele fenomene de neparticipare la educație se întâlnesc la copiii cu cerințe educaționale speciale (CES) (deficiențe ușoare, medii, severe, grave) datorită lipsei de orientare școlară pentru acest grup sau acces limitat la unitățile speciale datorat distanțelor mari și drumurilor de acces. Nu există un sistem de diagnosticare timpurie, prin resursa psihopedagogică, a copiilor cu astfel de probleme, diagnosticare ce ar trebui realizată de la vârsta preșcolară, pentru a preîntâmpina o deficiență sau a interveni la timp. Nu există un sistem de orientare profesională, după ce acești copii termină o formă de instituționalizare. O altă cauză o constituie numărul mic de cadre didactice specializate (profesori de sprijin) care să se deplaseze la școlile integratoare pentru a acorda sprijinul integrării copiilor cu CES în școala publică.

Același fenomen se înregistrează în cadrul comunităților rome la nivel preșcolar, datorită dezinteresului manifestat de familie sau lipsei unor grădinițe organizate în spațiul comunitar. Elevii ce provin din familiile foarte sărace se confruntă cu probleme ce vizează asigurarea hranei, îmbrăcăminte, rechizitelor școlare, fapt ce conduce la o frecvență scăzută la școală, diminuarea motivației pentru actul învățării și apariția abandonului școlar. Etnia romă este compactă în unele zone rurale și cartiere urbane mărginașe. Datorită implementării în sistemul educațional a unor programe de atragere și menținere în sistemul educațional a populației rome în Regiunea Nord-Est, se constată creșterea gradului de cuprindere a elevilor rome în învățământ, în anul școlar 2004-2005 față de anii anteriori, și datorită unor măsuri și programe gen „Acces la educație pentru grupuri dezavantajate”. În 2004-2005, cea mai ridicată rată de cuprindere școlară a populației rome se înregistrează în județul Iași (28,76%), urmat de Bacău (14,86%) și Botoșani (14,42%); cea mai scăzută rată de cuprindere în educație a populației rome se înregistra în cazul județului Suceava (7,91%).

1.2. Situația dezvoltării resurselor umane Regiunea Sud-Est

a) Situația în educație

Evoluția populației școlare

Față de anul școlar 1990-1991, populația școlară din Regiunea Sud-Est a înregistrat în anul școlar 2002-2003 o scădere de 99.491 elevi. Totalul populației școlare a scăzut

în anul școlar 2002-2003 cu 15,3% față de anul școlar 1990-1991. Scăderea s-a înregistrat în toate județele regiunii, procentual, cele mai mari scăderi înregistrându-se în județele Brăila și Tulcea, cu 23,7% și, respectiv, 22,3%.

Situația privind abandonul școlar în județul Tulcea în 2004-2005 a fost de 0,03% (clasele I-X), mai ridicat în cazul ultimelor 2 clase ale învățământului obligatoriu în mediul rural (0,17%). Rata abandonului școlar la nivelul județului Buzău pentru anul 2004-2005 este de 0,43%. Rata cea mai ridicată a abandonului școlar la nivel județului Brăila a fost în 2004-2005 de 2,85% în cazul SAM (școlilor de arte și meserii), iar cea mai scăzută de 0,14% în cazul ciclului primar. În cazul județului Galați, cele mai ridicate rate de abandon școlar s-au înregistrat în cazul gimnaziului (0,93%).

Accesul și participarea la educație

În ceea ce privește educația, la nivelul regiunii sunt reprezentate toate instituțiile de învățământ de toate gradele: preșcolar, primar și gimnazial, liceal, profesional, postliceal și superior. Acestea se află atât în sector public, cât și privat. În ceea ce privește accesul și participarea la educație, cele mai grave probleme se înregistrează în cazul comunităților izolate din Tulcea, Brăila și Vrancea.

Gradul de cuprindere școlară la toate nivelurile a fost, în perioada 2001-2002, apropiat de gradul înregistrat pe țară. S-a înregistrat o creștere a gradului de cuprindere în învățământul superior. La acest fenomen a contribuit și dezvoltarea învățământului superior particular, care a cuprins în 2001 aproximativ 30 % din numărul total de studenți. Există diferențe foarte mari între gradele de cuprindere în diferite forme de învățământ. Acestea se pot explica prin faptul că sumele alocate de la bugetul de stat destinate învățământului primar pot fi considerate ca fiind mai bine focalizate în raport cu familiile cu venituri foarte scăzute, iar cele destinate învățământului superior tind să favorizeze mai ales grupurile cu venituri mai ridicate. Această regresivitate a serviciilor educaționale indică o inegalitate a șanselor copiilor proveniți din diferite medii sociale.

b) Situația în domeniul ocupării

Din analiza indicatorilor forței de muncă se evidențiază aspecte specifice pentru fiecare dintre județele regiunii, tendința generală fiind scăderea numărului de salariați. Fenomene specifice tranziției ca: șomajul, privatizarea, mecanismele economiei de piață au determinat modificări ale structurii resurselor umane din regiune.

Forța de muncă din regiunea Sud-Est pe sectoare economice în 2003 (mii persoane)

	Industria	Agricultura	Construcții	Servicii
Brăila	33,5	46,4	6,2	38,1
Buzău	37,4	87,4	9,0	51,3
Constanța	48,8	76,0	21,7	129,6
Galați	47,4	72,8	12,4	71,2
Tulcea	21,1	37,8	4,3	26,0
Vrancea	28,1	74,1	3,9	37,7

Sursa: Anuarul Statistic al României – ediția 2004.

În perioada 1996-2001 populația ocupată a scăzut, atât la nivel regional, cât și la nivel național. În 2003 populația ocupată a înregistrat o creștere, ajungând la 1.175 mii persoane ocupate în regiune.

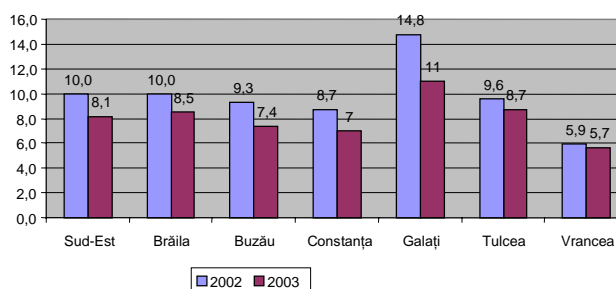
Tendința de scădere este mai accentuată în industrie datorită procesului de lichidare și restructurare a marilor întreprinderi, în timp ce se constată o creștere a populației ocupate în agricultură și servicii. Ponderea cea mai mare în total populație ocupată în anul 2003 o deține grupa de vârstă 35-49 ani (37%), urmată de grupa de vârstă 25-34 ani (27,5%).

În ceea ce privește personalul din întreprinderile active din agricultură, industrie, construcții, comerț și alte servicii, în regiune, în 2003 față de anii precedenți, se înregistrează o scădere. În aceste condiții, județele Constanța și Galați se mențin pe primele locuri în ceea ce privește populația ocupată, depășind media pe regiune. Rata de participare la forța de muncă, reprezentând raportul dintre populația activă civilă și populația totală în vârstă de muncă, a fost apropiată de valoarea la nivel național.

Pe activități economice, dinamica cererii de forță de muncă în perioada 2005-2013 se estimează a fi de reducere în toate județele în activități ca: industrie extractivă, industrie prelucrătoare, construcții, transport, depozitare, comunicații. De asemenea, se estimează reduceri ale cererii de forță de muncă în agricultură, vânătoare și silvicultură (cu excepția județului Buzău), hoteluri și restaurante (cu excepția județului Galați), tranzacții imobiliare (cu excepția județului Tulcea), educație (cu excepția județului Constanța), intermediari financiare în 4 din cele 6 județe (Buzău, Galați, Tulcea, Vrancea).

Șomajul

Se observă o scădere ușoară a ratei șomajului în 2003 față de 2002 în toate județele regiunii. În regiunea Sud-Est rata șomajului a scăzut de la 10% în 2002 la 8,1% în 2003.

Sursa: Anuarul Statistic al României – edițiile 2003 și 2004.

La nivelul regiunii, cea mai mare rată a șomajului la sfârșitul anului 2003 s-a înregistrat în județul Galați (11%). Nivelul șomajului de lungă durată în Regiunea Sud-Est este în medie de 10%. În privința segmentelor de șomaj specifice, ponderea femeilor în total șomeri, precum și a tinerilor în total șomeri la nivel regional depășește valorile înregistrate la nivel național.

c) Incluziunea socială

Regiunea se caracterizează printr-o diversitate de minorități naționale: turci, tătari, ruși-lipoveni, romi, greci, etc. În regiune nu au avut loc conflicte interetnice, minoritățile conlocuind în armonie și înțelegere cu populația majoritară. Tradițiile, obiceiurile și credințele lor au fost adăugate la viața culturală și spirituală a regiunii.

Scăderea ratei natalității poate fi atribuită condițiilor economice, în general, și lipsei de servicii medicale, în particular, în special în zonele rurale. Se observă că cea mai mare scădere a acestor indicatori s-a înregistrat în județele unde gradul de urbanizare este foarte scăzut.

Un fenomen social ce se constată în ultimii ani este migrația demografică, în special a populației tinere și mature (19-49 ani), din mediul rural în mediul urban, motivați de condițiile de viață și muncă oferite de centrele urbane, fapt ce conduce la îmbătrânirea populației în mediul rural.

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

În Regiunea Sud-Est, dintr-un total de 2.858.687 persoane, femeile reprezintă 50,85%, adică 1.453.543 persoane. Dintre acestea, 44,8% trăiesc în mediul rural. Repartiția populației pe sexe nu s-a schimbat prea mult din 1993. Se înregistrează valori aproximativ egale pentru femei și bărbați. În cele mai multe județe ale regiunii s-a înregistrat totuși o ușoară creștere a populației feminine. Speranța de viață în perioada 2001-2003 era mai mică decât media pe țară, atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Referitor la participarea economică, în anul 2003, ponderea femeilor considerate persoane active era de 43,1% din numărul total al persoanelor active. Ponderea de femei din totalul populației ocupate era în 2003 de 43,47%, față de 45,5% la nivel de țară. Regiunea Sud-Est are procentul cel mai scăzut de femei ocupate din total populație.

1.3. Situația dezvoltării resurselor umane Regiunea Sud Muntenia

a) Situația în educație

Evoluția populației școlare

Dinamica populației, indicator de definire a resurselor de muncă necesare procesului de planificare, arată că populația regiunii, a cărei număr de locuitori este de 3.465,5 mii persoane, reprezentând 15,4% din populația țării, a avut în ultimii ani o tendință de scădere continuă, aceasta reducându-se față de 1992 cu 94,3 mii locuitori. Cauza principală a acestui fenomen îl reprezintă sporul natural negativ. Populația Regiunii Sud s-a aflat într-un proces continuu și lent de scădere de la începutul anilor '90, ca urmare a sporului natural negativ și a soldului negativ al migrației externe. Între 1990 și 2002, populația regiunii s-a redus cu 206,2 mii persoane (respectiv cu 5,8%).

Corelat cu tendința de reducere a populației tinere, populația școlară din învățământul preuniversitar a scăzut drastic. Menționăm că reducerea populației tinere nu a

fost singura cauză a scăderilor populației școlare, la acest trend contribuind și creșterea ratei abandonului școlar, în special în regiunile cu populație mai numeroasă în mediul rural și în zonele defavorizate.

Participarea la educație

Corelat cu tendința de reducere a populației tinere, populația școlară din învățământul preuniversitar a scăzut drastic. Menționăm că reducerea populației tinere nu a fost singura cauză a scăderilor populației școlare, la această tendință contribuind și creșterea ratei abandonului școlar, în special în regiunile cu populație mai numeroasă în mediul rural și în zonele defavorizate. Pe niveluri de educație, evoluția populației școlare a fost descrescătoare pentru toate nivelurile, cu excepția învățământului postliceal și de maiștri, care s-a plasat pe un trend puternic crescător. Pentru învățământul primar și gimnazial, cele mai mari scăderi ale populației școlare s-au înregistrat în județul Argeș (21,0%), iar cea mai mică reducere a fost în județul Călărași (9,4%).

La nivelul Regiunii Sud, în anul școlar 2003-2004 au fost cuprinși în procesul de formare inițială 1.174.192 copii, elevi și studenți. În 2003-2004 rata brută de cuprindere școlară este de 62,9%, sub media pe țară (68,3%), existând variații de la un județ la altul. Rata brută de cuprindere a elevilor în învățământul primar și gimnazial este mai mare (96,7%) decât cea de cuprindere a elevilor în învățământul postgimnazial (71,3%) și preșcolar (61%), învățământul primar și gimnazial fiind obligatoriu.

Unitățile de învățământ din zonele locuite de populație săracă, respectiv zonele periferice, cartierele cu populație romă numeroasă și unele comune și sate din Regiunea 3 Sud Muntenia se confruntă cu fenomenul de abandon școlar ridicat. Situația privind abandonul școlar în județul Ialomița indică o rată de 1,82% în 2003-2004 și de 2,39% în 2004-2005 (ISJ Ialomița). Analizând situația privind abandonul școlar se constată o creștere mai mare la clasele gimnaziale atât în mediul rural, cât și în cel urban. Abandonul școlar la nivelul județului Giurgiu în anul școlar 2004-2005 a fost de 1,18% la nivel primar și gimnazial, iar la nivel liceal și profesional s-a înregistrat o rată de 2,75% (ISJ Giurgiu).

Începând cu anul școlar 2003-2004, învățământul profesional și tehnic a fost restructurat ca urmare a unei noi viziuni asupra finalităților educației și formării profesionale, în perspectiva creșterii contribuției la dezvoltarea societății și economiei bazate pe cunoaștere, în condițiile asigurării unui grad ridicat al coeziunii economice și sociale. Cu toate acestea există încă probleme critice în sistem. Una dintre acestea o reprezintă accesul limitat al tinerilor din mediul rural la învățământul TVET, care este determinat de: situația materială precară a familiilor din mediul rural; numărul mic de unități școlare TVET din mediul rural (raportate la populația de vârstă 14-18 ani); lipsa informației; personal didactic necalificat.

b) Situația în domeniul ocupării

Factor determinant și cu influențe majore în progresul economic și social al regiunii, structura pieței muncii din Regiunea Sud Muntenia necesită o atenție deosebită și o abordare care să-i permită adaptarea la schimbările economice și sociale ale acesteia.

Pe activități economice, dinamica cererii de forță de muncă în perioada 2005-2013 se estimează a fi de reducere în toate județele în activități ca: industrie extractivă, industrie prelucrătoare, construcții, hoteluri și restaurante, transport, depozitare, comunicații, tranzacții imobiliare. De asemenea, se estimează reduceri ale cererii de forță de muncă în educație (cu excepția județului Dâmbovița), agricultură, în 3 din cele 7 județe (Giurgiu, Ialomița, Teleorman), intermediari financiare în 6 din cele 7 județe (Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Teleorman) și energie electrică, termică, gaze și apă în 3 din cele 7 județe (Dâmbovița, Giurgiu, Prahova).

În perioada 2002-2004, populația activă civilă a Regiunii Sud Muntenia a înregistrat o tendință de scădere, la sfârșitul anului 2004 fiind de 1.277,7 mii persoane, cu 5,02% mai mică decât în 2002 și cu 16,2% mai mică decât în 1996. Populația ocupată civilă a înregistrat aceeași tendință de scădere, aceasta fiind de 1.183 mii persoane la sfârșitul anului 2004, cu 38 mii persoane mai puțin ca în 2002 și cu 256 mii persoane mai puțin decât în anul 1996. Rata de ocupare a resurselor de muncă a fost în anul 2004 de 57,4 %, în scădere continuă în ultimii ani (70,8% în 1996).

Pe sectoare de activitate, scăderi ale populației ocupate s-au produs în industrie și construcții, în agricultură, vânătoare, silvicultură, piscicultură. În același timp se constata o creștere a ponderii populației ocupate în servicii comerciale și sociale. Ponderea femeilor în populația ocupată a fost la sfârșitul anului 2004 de 47,8 % (45,4 % în 1996).

Somajul

La sfârșitul anului 2004, numărul șomerilor înregistrați a fost de 94,7 mii persoane, în scădere față de anii precedenți. Rata șomajului a fost de 7,4%, rată mai mare față de cea înregistrată la nivelul țării (6,3%). Ponderea șomerilor neindemnizați în total șomeri înregistrați a fost de 54,3%, în creștere față de cea din anii precedenți (15,7% la sfârșitul anului 1996). În perioada 1996-2004 ponderea femeilor în total șomeri înregistrați a depășit 40% pe total regiune.

c) Incluziunea socială

Trăsătura esențială a Regiunii Sud este reprezentată de împărțirea acesteia în două subarii cu caracteristici geografice și socioeconomice diferite. Partea de nord a regiunii, alcătuită din județele Argeș, Dâmbovița și Prahova, se caracterizează printr-un grad ridicat de industrializare, județul Prahova deținând primul loc pe țară din punct de vedere al populației industriale.

Închiderea unor unități economice în zone monoindustriale a determinat apariția unor grave probleme sociale, în special în localități urbane: Mizil, Ploeni, Urlați, Valea Călugărească, Costești, Stoienești și Câmpulung Muscel. Partea sudică a regiunii, alcătuită din județele Călărași, Giurgiu, Ialomița și Teleorman, este o zonă tradițional subdezvoltată, reprezentând al doilea buzunar de mare sărăcie în România (primul pol fiind cel din regiunea Nord-Est). Ea se caracterizează prin preponderența populației ocupate în agricultură. În prezent Regiunea Sud Muntenia suportă impactul sever al procesului de tranziție spre economia de piață, prin închiderea majorității unităților industriale reprezentative. Această situație este caracteristică tuturor celor patru reședințe de județ și în special zonelor adiacente următoarelor centre urbane: Turnu-Măgurele, Zimnicea, Alexandria, Videle, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Slobozia și Fetești. Astfel, rata sărăciei în Regiunea Sud a crescut de la 17,0% în anul 2000 la 19,4% la nivelul anului 2004.

Populația romă

Una dintre problemele Regiunii Sud Muntenia se referă la ponderea mare a minorității rome (2,9%), mai mare ca cea la nivel național (2,5%), cu un grad scăzut de educație și un grad ridicat de sărăcie.

1.4. Situația dezvoltării resurselor umane Regiunea Sud – Vest Oltenia*a) Situația în educație***Evoluția populației școlare**

Pe niveluri de educație, dinamica populației școlare între anii 1990-2002, în regiunea Sud-Vest, indică scăderi de efective, în învățământul primar (cu 2%), gimnazial (cu 1%) și liceal (cu 4,4%), în învățământul profesional și de ucenici (cu 1,9%), în timp ce ponderea învățământului superior a crescut (cu 6,5%). Scăderile efective se datorează în primul rând migrației populației din regiune către București și regiunile de vest și migrației populației active spre exteriorul țării, împreună cu familia.

În perspectiva anului 2013 se întrevide o reducere semnificativă a populației de vârstă școlară. În schimb va crește (numeric și procentual) populația în vârstă (peste 65 de ani). Cele mai drastice reduceri sunt prognozate pentru efectivele din grupa de vârstă 7-14 ani, care până în 2013 vor scădea cu 25,88% la nivel regional (față de 2003) și grupa de vârstă 15-24 ani, care până în 2013 vor scădea cu circa 18,51%. În cifre absolute, în intervalul de timp 2003-2013 scăderea de efective în grupa de vârstă 7-14 ani va fi de 59.800 persoane, reprezentând echivalentul dispariției la nivel regional a unui număr de 2.135 clase (clase cu un efectiv de 28 elevi) și la grupa de vârstă 15-24 ani va fi de 64.300 persoane.

Participarea la educație

Efectele tranziției, vizibile mai ales la nivel economic, și-au pus amprenta și asupra sistemului educațional. Calitatea educației și a reformei educaționale este afectată de infrastructura insuficientă, de motivația personalului (salarii foarte mici) și de situația materială slabă a populației. O primă consecință a acestor situații se reflectă

în scăderea continuă a numărului populației școlare. În ceea ce privește numărul celor cuprinși într-o formă de învățământ, Regiunea Sud-Vest Oltenia se situează pe penultimul loc, înaintea Regiunii Vest, comparativ cu media națională. Unitățile de învățământ (public și particular) în funcțiune, în anul școlar 2002-2003, erau în număr de 3.023.

Rata de abandon școlar

Nivel educațional	Anii		Dolj		Gorj		Mehedinți		Olt		Vâlcea		Regiune	
	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004	2002-2003	2003-2004
primar	0,21	0,23	0,06	0,03	0,34	0,63	0,48	0,19	0,12	0,15	0,24	0,24		
gimnazial	0,29	0,44	0,08	0,1	1	1,04	0,64	0,51	0,71	0,65	0,54	0,54		
liceal	0,41	0,49	0	0	0,68	1,22	5,45	2,04	0,68	0,73	1,44	1,03		
SAM	3,87	2,49	0	0,07	0,77	0,35	6,77	2,72	2,58	2,66	2,82	1,65		

Sursa: ISJ.

b) Situația în domeniul ocupării

Piața muncii din Regiunea Sud-Vest reflectă în mare tendințele de la nivel național. Dezechilibrele provocate de procesul de restructurare a economiei românești au dat și în județele regiunii o nouă dimensiune problemei adaptării forței de muncă la cerințele pieței.

Populația activă din Regiunea Sud-Vest număra, în 2003, 1.145 mii persoane, respectiv 12,2% din populația activă a țării. Din punct de vedere al evoluției, în perioada 1997-2003, tendința de reducere a populației active s-a manifestat atât la nivelul Regiunii Sud-Vest, cât și la nivel național, cu mențiunea că la nivelul regiunii declinul este mai puțin accentuat.

Reprezentând 12,4% din populația ocupată a României, populația ocupată din Regiunea Sud-Vest număra 1.076 mii persoane în 2003. S-a înregistrat o descreștere notabilă a ocupării între 1997 și 2002, în comparație cu media națională. Din tabelul următor remarcăm o dinamică mai puțin abruptă începând cu anii 1998-1999.

Evoluția populației ocupate în Regiunea Sud-Vest Oltenia pe sexe și medii rezidențiale

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Total (mii pers.)	1325	1301	1301	1304	1316	1083	1076
Masculin (%)	53,3	53,0	52,7	52,1	52,2	53,4	53,5
Feminin (%)	46,7	47,0	47,3	47,9	47,8	46,6	46,5
Urban (%)	40,4	37,9	35,1	34,6	35,6	37,8	38,8
Rural (%)	59,6	62,1	64,9	65,4	64,4	62,2	61,2

Sursa: INS, Forța de muncă în România. Ocupare și șomaj în 2003.

Pe sectoare mari de activitate, populația ocupată prezintă două categorii de tendințe: de reducere a efectivelor în industrie, construcții și servicii și de creștere a efectivelor în agricultură începând cu 1997.

Rata șomajului din Regiunea Sud-Vest se situează pe un trend de creștere între anii 1997-2002. Populația șomeră de sex masculin este preponderentă (7,2% în 2002), cât și

cea din mediul urban față de cea din mediul rural (12,5% față de 3%). Ca dinamică, sesizăm creșterea populației șomere masculine și reducerea celei feminine, în timp ce pe medii rezidențiale ambele înregistrează creșteri.

Rata șomajului

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	4,2	4,8	5	5,6	5,5	6,8
Masculin	3,8	5	5,2	6,1	5,5	7,2
Feminin	4,7	4,7	4,7	5	5,4	6,4
Urban	8,1	10,3	11,4	12,8	13	12,5
Rural	1,4	1,1	1,1	1,2	0,7	3

Sursa: INS, Forța de muncă în România. Ocupare și șomaj în 2003 (BIM).

Începând cu anul 1997 s-a demarat procesul de restructurare a sectorului minier, foarte bine reprezentat la nivelul Regiunii Sud-Vest. Odată cu restructurarea acestui sector s-au pierdut locuri de muncă într-un procent ridicat și în sectoarele conexe acestuia, fapt ce a determinat o creștere a ratei șomajului de la 4,2% în anul 1997 la 6,8% în anul 2002. Atât restructurarea industrială, cât și factorii demografici relevă o accentuare a creșterii șomajului în mediul urban (discrepanța fiind evidentă: în anul 1997 șomajul urban se situează la o rată de 8,1% față de 1,4% în mediul rural respectiv în anul 2002 în urban 12,5%, având în vedere concentrarea industrială în acest mediu, față de 3% în mediul rural).

Șomajul ridicat în regiune reflectă existența șomajului pe termen lung, mai ales în rândul tinerilor și privind anumite grupuri defavorizate (cum ar fi romii, deși date specifice privind șomajul în rândul populației rome nu sunt disponibile). Cum un număr mare de întreprinderi industriale încă trebuie privatizate în regiune, tensiuni severe pe piața muncii vor continua în anii următori.

c) *Incluziunea socială*

Ca produs al subdezvoltării, sărăcia reprezintă pentru România principalul obstacol în calea alinierii la standardele europene. Sărăcia este un fenomen foarte răspândit în Oltenia: 32,4% din populație se estimează că trăind sub pragul de sărăcie.

Principalele probleme cu care se confruntă minoritatea romă:

- Lipsa identității legale, cu efectul excluderii de la orice drept social, afectează un număr important de romi;
- Deficitul sever de educație, manifestat inclusiv într-un grad ridicat de analfabetism;
- Deficit masiv de calificare profesională. Meseriile tradiționale ale romilor sunt din ce în ce mai puțin operative în economia modernă, segmentul populației adulte cu calificare este redus;
- Participarea romilor în activitățile economice legale este limitată;
- În mod special este dramatică situația populației de romi din mediul rural;
- Accesul la îngrijirea medicală a scăzut dramatic odată cu introducerea sistemului de asigurări sociale;
- Nivelul ridicat al abandonului copiilor, datorat sărăciei excesive, dezorganizării familiei și, poate cel mai important, accesului limitat la mijloacele de planificare familială, care conduce la nașteri nedorite;
- Condițiile de viață sunt precare;
- Criminalitatea ridicată, generată de sărăcia severă și de excluziunea socială, are un efect social dezorganizator important.

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

Dintr-un total de 2.341.074 persoane, femeile din Oltenia reprezintă 51%, adică 1.192.150 de persoane. Dintre acestea, 54,89% trăiesc în mediul rural. De remarcat că procentul de femei în vârstă de peste 60 de ani în mediul rural este semnificativ mai ridicat decât în mediul urban, unde procentul de femei tinere este mult mai mare. Explicația constă în faptul că un număr mare de femei tinere migrează dinspre mediul rural înspre mediul urban, unde accesul la educație și locuri de muncă este considerabil mărit, eventualele practici discriminatorii fiind mult mai puțin întâlnite.

Există puține indicii ca femeile să fie dezavantajate pe piața muncii, deși acestea ar putea să fie afectate în special de șomajul pe termen lung. Femeile înregistrează 45,7% din totalul șomajului din regiune, un procent mai scăzut decât cel de la nivelul național.

1.5. Situația dezvoltării resurselor umane în Regiunea Vest

a) Situația în educație

Pe ansamblu, exceptând municipiul București, Regiunea Vest și Regiunea Centru sunt, la nivelul anului

1995, cele mai dezvoltate din punct de vedere al capitalului uman. În clasamentul celor 40 județe ale României, județele Regiunii Vest ocupă următoarele locuri: județul Timiș – locul 4; județul Arad – locul 5; județul Hunedoara – locul 10; județul Caraș-Severin – locul 18. Astfel, din punct de vedere al indicelui dezvoltării umane (care este un indice standardizat folosit în comparațiile internaționale de ONU), regiunea Vest este cea mai dezvoltată după municipiul București.

La nivelul regiunii s-a constatat necesitatea dezvoltării unei rețele de centre de informare și consiliere privind cariera la nivel regional, în vederea dezvoltării unor politici active de prevenire și combatere a deficitelor emergente de forță de muncă care dăunează competitivității, mărește presiunile inflaționiste și menține un șomaj structural mare. Pentru prevenirea acestor deficiențe este nevoie de o dezvoltare a capacității de mediere, elaborarea de politici pentru prevenirea lipsei de meserii, precum și consolidarea funcționării pieței muncii prin îmbunătățirea bazelor de date referitoare la locurile de muncă și oportunități de învățare care trebuie să fie interconectate la nivel regional, folosindu-se tehnologiile informatice moderne.

De asemenea, Regiunea de Vest se află pe același prim loc, după municipiul București, într-un clasament după alți doi indicatori foarte importanți ai dezvoltării umane (conform National Human Development Report Romania 2001-2002):

- indicele educației (care este un indice standardizat folosit în comparațiile internaționale de ONU);
- ponderea persoanelor înscrise în învățământul superior (% din totalul populației cu vârsta cuprinsă între 19 și 23 ani).

În ceea ce privește abandonul școlar, județul Timiș stă mai bine decât alte județe, astfel, în anul școlar 2003-2004 existau 1.435 de elevi cu risc de abandon școlar și 1.075 aflați în abandon.

În anul școlar 2004-2005, numărul celor aflați în risc de abandon a scăzut la 835. În Arad, rata abandonului școlar la nivel preșcolar și primar a scăzut, dar a crescut rata abandonului școlar la nivel secundar.

La nivelul regiunii s-a constatat necesitatea dezvoltării unei rețele de centre de informare și consiliere privind cariera la nivel regional, în vederea dezvoltării unor politici active de prevenire și combatere a deficitelor emergente de forță de muncă care dăunează competitivității, mărește presiunile inflaționiste și menține un șomaj structural mare.

Dezvoltarea resurselor umane cuprinde, în mod obișnuit, facilitarea accesului mai bun al adulților, la formarea continuă, pentru a mări proporția populației în vârstă de muncă, dezvoltarea abilității de învățare pe toată durata vieții, pentru dotarea tinerilor cu competențe de bază relevante pe piața muncii și necesare pentru participarea la formarea continuă. De asemenea, acest lucru

trage un semnal de alarmă care se concretizează în nevoia de a dezvolta aceste abilități de „life-long learning” în timpul formării inițiale.

În concluzie, există potențial de dezvoltare socioeconomică în Regiunea de Vest, factorii cheie fiind reprezentați de extinderea investițiilor străine dinspre județele-nucleu (Timiș și Arad) spre celelalte două județe, de investiții în resursele umane (constând în cursuri de reconversie profesională, de calificare și recalificare) și în acordarea de șanse populației defavorizate.

b) Situația în domeniul ocupării

Pe activități economice, dinamica cererii de forță de muncă în perioada 2005-2013 se estimează a fi de reducere în toate județele în activități ca: industrie extractivă, industrie prelucrătoare, construcții, hoteluri și restaurante, transport, depozitare, comunicații, tranzacții imobiliare. De asemenea, se estimează reduceri ale cererii de forță de muncă în educație (cu excepția județului Arad) și agricultură, în 2 din cele 4 județe (Arad și Timiș), intermediari financiare în Caraș-Severin.

Amplitudinea fluctuațiilor intervenite în zece ani (1993-2003) în structura populației ocupate pe sectoare ale economiei naționale dovedește rapiditatea cu care s-au operat mutațiile, cel puțin din punct de vedere macroeconomic:

- rigoarea cu care s-a operat restructurarea în sectorul industriei grele a antrenat o scădere semnificativă a populației (după anumite surse ar fi vorba despre o scădere de aproape 50% în județele Hunedoara și Caraș-Severin);
- dinamismul de care a început să dea dovadă sectorul de servicii a permis absorbția unei părți crescândă din populația activă;
- gravitatea șomajului industrial a provocat un fenomen de întoarcere la țară și o creștere a activelor în agricultură.

Principalele tendințe identificate în ceea ce privește forța de muncă a regiunii sunt: scăderea numărului de persoane active în favoarea celor inactive, creșterea numărului de întreprinzători particulari în paralel cu scăderea salariaților, scăderea numărului de salariați din sectorul de stat în paralel cu creșterea numărului acestora în sectorul privat.

Șomajul

Șomajul constituie una din principalele probleme cu care se confruntă regiunea, chiar dacă trei din cele patru județe prezintă valori ale ratei șomajului situate sub media națională. Situația județului Hunedoara este însă diferită, deoarece disponibilizările masive ale lucrătorilor din minerit nu au fost corelate cu acțiuni de reconversie și sprijin pentru absorbția forței de muncă prin stimularea inițiativei private. Drept urmare, județul Hunedoara înregistrează cea mai mare rată a șomajului (10,8%), față de rata șomajului în regiune (5,8%).

Evoluția ratei șomajului arată că Regiunea Vest a avut o rată mai scăzută decât rata națională, cu excepția anilor 1998 și 1999. Se remarcă faptul că femeile au avut o rată a șomajului mai ridicată, atât la nivel național, cât și la nivel regional, cu excepția anilor 1999 și 2000.

c) Incluziunea socială

Rata sărăciei pe Regiunea Vest în perioada 2000-2004

	2000	2001	2002	2003	2004
ROMANIA	17,1	17,0	18,1	17,3	17,9
VEST	13,8	14,1	13,6	12,7	11,5

Sursa: CASPIS.

Populația romă

Diversitatea etnică, ce rămâne o caracteristică puternică a cel puțin trei județe din patru ale Regiunii Vest, a intrat de zece ani într-un proces de scădere în regiune, proces la care au contribuit și următorii factori:

- creșterea procentajului de cetățeni români de naționalitate română;
- diminuarea netă a comunităților de maghiari (cu deosebire în Arad și Timiș) și germani (în special în Caraș-Severin și Timiș), care, deși au locuit în România timp de câteva generații, au plecat definitiv în țările lor de origine. Reamintim aici că în anii 1970 comunitatea germană a cunoscut deja o primă emigrare masivă prin politica de „răscumpărare” negociată între Bonn și București.

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

În Regiunea Vest există următoarele diferențe între sexe în ceea ce privește participarea pe piața muncii:

- persoanele active de sex feminin reprezintă 44,7% din totalul populației de sex feminin, în timp ce persoanele active de sex masculin reprezintă 55,7% din totalul populației de sex masculin;
- în perioada 1991-2000 femeile au avut o rată a șomajului mai ridicată decât bărbații, atât la nivel național, cât și la nivel regional, cu excepția anilor 1999 și 2000; conform *National Human Development Report Romania 2001-2002* femeile reprezentau, în anul 2000, 47,5% din numărul total al persoanelor aflate în șomaj, la nivelul Regiunii Vest, față de 46,8% la nivel național.

Proporția femeilor este majoritară în rândul salariaților din sectoarele bugetare (învățământ, sănătate și asistență socială), din comerț, hoteluri și restaurante, din industria ușoară, activități la care, de regulă, câștigurile salariale se situează cu până la o treime sub nivelul mediu de salarizare pe economie. Ramurile de vârf, din punct de vedere al câștigurilor salariale, sunt industria extractivă și energetică, metalurgia, chimia, transporturile și telecomunicațiile, în care predomină bărbații salariați. O excepție o constituie instituțiile financiare, bancare și de asigurări, unde se

înregistrează cel mai înalt nivel de salarizare (de peste 2,5 ori mai mare decât cel pe economie) și unde femeile dețin majoritatea.

1.6. Situația dezvoltării resurselor umane în Regiunea Nord-Vest

a) Situația în educație

Evoluția populației școlare

Analiza populației de vârstă preșcolară și școlară din regiune pune în evidență existența în prezent a doua categorii de județe:

- județe cu o populație de vârstă școlară redusă – Bistrița-Năsăud, Satu Mare și Sălaj;
- județe cu o populație de vârstă școlară ridicată – Bihor, Maramureș și Cluj.

Tendința pe termen lung este de scădere a populației școlare pe intervalele 7-14 ani și 14-24, cu 24,3%, respectiv cu 22,3%. Este încurajator faptul că populația din intervalul 3-6 ani va crește pe termen lung cu 59,5%. Pe niveluri de educație, dinamica populației școlare între anii 1990-2002, în Regiunea Nord-Vest, indică scăderi de efective, în învățământul primar (cu 36,4 mii persoane), gimnazial (cu 33,4 mii persoane) și liceal (cu 32,9 mii persoane), în timp ce efective mai mari se înregistrează numai în învățământul superior (cu 59,1 mii persoane). (Sursa INSSE)

Participarea la educație

Regiunea Nord-Vest înregistrează valori apropiate mediei naționale pentru ratele de cuprindere în învățământ la toate nivelurile – primar, gimnazial și liceal. Sunt semnificative ratele ridicate de cuprindere în învățământ pentru nivelul primar și gimnazial înregistrate în toate județele. În termeni de disparități intraregionale, ies în evidență:

- județele Satu-Mare și Bistrița-Năsăud, caracterizate prin rate extrem de reduse de cuprindere în învățământ la toate nivelurile și în învățământul secundar;
- județul Cluj, situat pe locul doi la nivel național în ceea ce privește rata de cuprindere în învățământ la toate nivelurile (79,5%), după București (84,7%), pe locul trei în raport cu rata de cuprindere în liceu/scoala profesională după București și Argeș și patru în ceea ce privește rata de absolvire a învățământului secundar după București, Brașov și Vâlcea.

Analiza învățământului profesional și tehnic în perioada 1990-2002 relevă următoarele:

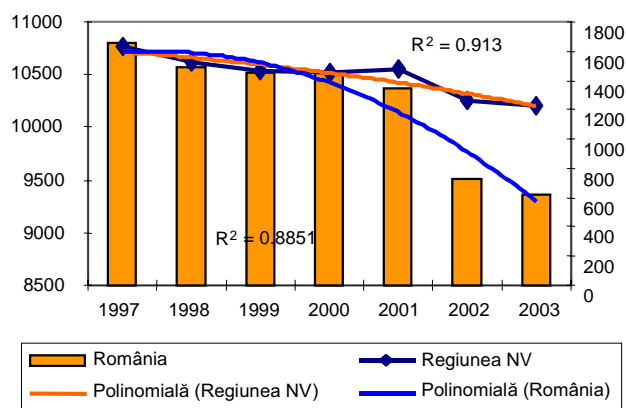
- în perioada 1990-2002, populația școlară din învățământul profesional și de ucenici din Regiunea Nord-Vest a scăzut cu 12,2 mii persoane;
- populația din învățământul postliceal și de maiștri a crescut cu 4,3 mii persoane, pe o tendință de creștere spectaculoasă în intervalul 1990-2000, și o scădere semnificativă, dar pe un interval mult mai scurt, în perioada de după 2000;

- scăderea populației școlare în învățământul profesional și tehnic se datorează în primul rând declinului demografic, deoarece raportul între numărul de elevi din învățământul liceal teoretic și învățământul profesional și tehnic s-a menținut aproximativ constant.

b) Situația în domeniul ocupării

Populația activă din regiunea Nord-Vest număra, în 2003, 1.228 mii persoane, respectiv 13,1% din populația activă a țării, comparativ cu 1.634 mii în 1997. Din punct de vedere evolutiv, în perioada 1997-2003, tendința de reducere a populației active s-a manifestat atât la nivelul regiunii Nord-Vest, cât și la nivel național, însă la nivelul regiunii declinul a fost mai lent, cu ritmuri mai reduse.

Dinamica populației active din regiunea NV și din România

Sursa: Statistica teritorială, INSSE, 2005.

Distribuția pe medii rezidențiale a populației active arată diferențe însemnate pe cele două medii rezidențiale: o distribuție relativ uniformă pentru mediul rural și o una concentrată în grupele 35-49 ani (14,9% diferență) și 25-34 ani (6,6% diferență) în mediul urban.

Pe județele Regiunii Nord-Vest, dinamica populației ocupate în principalele sectoare economice indică diferențe semnificative. Județul cu cea mai numeroasă populație ocupată în agricultură este Bihor. Dinamica generală în 1992-2001 indică creșteri ale populației ocupate în agricultură în toate județele, cele mai însemnate fiind înregistrate în Maramureș (5,2 mii persoane) pentru ca apoi să scadă treptat, ajungând în 2003 la 86,7 mii persoane și cele mai mici în Sălaj (0,8 mii persoane până în 2003).

În ceea ce privește populația ocupată în industrie, se distinge ca lider județul Cluj, tendința generală a ocupării pe sector fiind de scădere. Cele mai importante reduceri, în intervalul 1992-2003, s-au înregistrat tot în Cluj (57,6 mii persoane) și cele mai neînsemnate în Sălaj (7,9 mii persoane).

Somajul

Populația șomeră din Regiunea Nord-Vest, reprezentând 10,0% din populația șomeră a României,

număra 64,4 mii persoane în 2003. Populația șomeră de sex masculin este preponderentă (fiind cu 13,7% mai mare decât cea feminină în 2003) la fel ca aceea din mediul urban, caz în care diferența se accentuează între 1997 și 2003, fiind de 37,3% în 2003.

c) Incluziunea socială

Elevii cu dizabilități

Sistemul de învățământ oferă posibilități de școlarizare pentru copiii cu dizabilități, atât în grădinițe și școli speciale, cât și în unitățile de învățământ în clase integrate. Deși educația acestor copii se realizează în continuare cu precădere în unități de învățământ special, se manifestă tendințe remarcabile de includere în învățământul obișnuit. Asigurarea accesului efectiv la educație este foarte important, aceasta conferindu-le valorizarea socială de care au nevoie și fiind baza pentru integrarea socială viitoare. La nivel de regiune, județele Cluj (36 %) și Bihor (25%) au cea mai mare rată de cuprindere a acestor copii într-o formă de învățământ în anul 2004-2005.

Situația populației rome

La nivelul regiunii sunt înregistrați un număr de 28.237 copii romi de vârstă școlară. Rata de cuprindere în învățământ a acestora este între 42% și 96%, valoarea minimă înregistrându-se în județul Cluj, iar cea maximă de cuprindere în Bistrița-Năsăud. Rata de abandon școlar este între 0,74% (Bistrița – Năsăud) și 25,25 % (Satu Mare). La nivelul județului Cluj sunt 15 cadre didactice care lucrează în comunitățile rome. Dintre acestea unul este absolvent de liceu pedagogic, 4 sunt înscrise în Programul pentru învățământul rural, o persoană urmează cursurile pentru învățământ la distanță CREDIS, iar celelalte funcționează ca suplinitori necalificați (au diplomă de bacalaureat).

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

Femeile înregistrează o rată de ocupare mai mare decât a bărbaților. Acest lucru se datorează declinului din sectoarele grele ale regiunii, în care marea majoritate a salariaților erau din rândul bărbaților. Reducerile de personal, precum și nivelul scăzut al salariilor pe ramură au dus la diminuarea numărului locurilor de muncă și, implicit, la creșterea numărului de șomeri bărbați. Pe de altă parte, dezvoltarea comerțului în regiune a dus la crearea de locuri de muncă în domeniul serviciilor, unde ponderea mare a salariaților o dețin femeile.

1.7. Situația dezvoltării resurselor umane în Regiunea Centru

a) Situația în educație

Evoluția populației școlare

Ponderea tinerilor (0-14 ani) s-a redus în perioada 1990-2002 de la 23,8 % la 17,4%, tendința fiind de descreștere

în continuare. Conform prognozelor efectuate de Institutul Regional de Statistică Alba numărul persoanelor cu vârste cuprinse între 7-14 ani va scădea până în 2025 cu mai mult de 73.900 de persoane. Aceasta înseamnă că în următorii 20 de ani funcționarea a aproximativ 100 din școlile existente la ora actuală nu se va mai justifica și în consecință vor fi necesare măsuri de raționalizare a rețelei școlare, precum și luarea în considerare a acestei previziuni în demersurile legate de reabilitarea școlilor sau de ridicarea de noi școli.

O particularitate importantă a Regiunii Centru, cu relevanță asupra educației, este o mare diversitate etnică, lingvistică și religioasă. Datele definitive ale recensământului populației și locuințelor din 2002 arată că în Regiunea Centru locuiesc cele mai multe persoane aparținând minorităților etnice și religioase, comparativ cu celelalte regiuni. Românii formează și aici majoritatea absolută a populației (65,37%), fiind însă minoritari în 2 județe – Harghita (14,06%) și Covasna (23,28%). Sunt urmați în ordine de maghiari - 29,94% din totalul populației (6,60% la nivelul național), romi – 3,96% din populație (2,47% la nivelul național) și germani – 0,58% (0,28% la nivelul țării). În Regiunea Centru trăiesc peste jumătate (52,8%) din numărul total al locuitorilor de etnie maghiară din România, un sfert (24,5%) din numărul etnicilor germani și 18,7% din numărul total al romilor.

Participare la educație

În perioada 1990-2002, populația școlară la nivelul Regiunii Centru s-a aflat pe o curbă puternic descendentă, reducându-și efectivele cu peste 95 mii persoane (respectiv cu 15%). Au existat fluctuații care se datorează atât evoluțiilor demografice, cât și abandonului școlar. Scăderea efectivelor de elevi a fost, în învățământul primar și gimnazial, la nivelul regiunii, de 33,2% în 2004-2005 comparativ cu 1990-1991. Cele mai mari scăderi ale populației în învățământul primar și gimnazial se constată în județele: Brașov (-45,26%), Sibiu (-33,9%), Harghita (-31,2%), Covasna (-31,7%). Cele mai mari scăderi ale populației în învățământul liceal se observă în județele: Mureș (-34,8%), Sibiu (-31,8%), față de o scădere de 27,2% la nivelul regiunii. Județele Alba, Mureș și Harghita înregistrează creșteri importante ale populației școlare din învățământul postliceal și de maiștri, în timp ce în Sibiu se înregistrează o reducere destul de mare – 64,70%. Pe ansamblu însă tendința este de scădere a populației școlare. Cauza principală a acestei evoluții o reprezintă scăderea populației de vârstă școlară, la care se adaugă creșterea ratei abandonului școlar.

b) Situația în domeniul ocupării

Ca tendințe majore se evidențiază scăderea continuă, în perioada 1993-2005, a populației active, a populației ocupate și a numărului de salariați, ca și a ratei de activitate și a ratei de ocupare a populației, concomitent cu creșterea raportului de dependență economică.

Numărul persoanelor ocupate s-a redus în perioada 1993-2003 cu 15,07% în Regiunea Centru și cu 17,5% la nivelul țării.

Structura populației ocupate pe principalele activități ale economiei naționale (%)

	Agricultură		Industrie		Construcții		Servicii	
	1993	2003	1993	2003	1993	2003	1993	2003
România	35,2	34,8	30,1	24,8	5,7	4,8	29,0	35,6
Reg. Centru	28,3	28,3	39,6	31,4	4,8	4,6	27,3	35,7
Alba	36,8	33,4	35,5	30,4	3,7	2,6	24,0	33,6
Brașov	14,8	16,5	50,7	34,8	6,7	6,6	27,8	42,1
Covasna	28,7	32,4	36,0	32,2	5,0	2,0	30,3	33,4
Harghita	34,9	38,8	33,9	27,7	3,1	2,4	28,1	31,1
Mureș	37,1	34,1	32,1	28,5	4,3	5,3	26,5	32,1
Sibiu	21,3	20,5	43,2	34,4	4,5	6,0	31,0	39,1

Sursa: Direcția de Statistică Regională Alba.

Somajul

Rata șomajului la nivel regional a avut o evoluție oscilantă în perioada 1993-2003, cea mai scăzută rată înregistrându-se în anul 1996 (6,1%), iar cea mai ridicată în 1999 (11%). La sfârșitul anului 2003 rata șomajului în Regiunea Centru era de 8,3% (7,4% la nivel național), cea mai înaltă valoare înregistrându-se în județul Brașov (10,6%), iar cea mai redusă în județul Mureș (6,7%).

În Regiunea Centru s-a înregistrat o scădere a șomajului comparativ cu anul precedent (7,5% în 2005 față de 7,7% în 2004), având însă valori destul de ridicate în unele județe, în funcție de specificul economic al acestora. O altă cauză a șomajului o reprezintă ineficiența sistemului de învățământ profesional și tehnic insuficient adaptat la cerințele pieței forței de muncă și care duce la creșterea șomajului în rândul tinerilor.

De asemenea, insuficiența posibilităților de formare continuă, precum și o abordare improprie a conceptului de dezvoltare a resurselor umane în interiorul firmelor este un motiv de îngrijorare referitor la flexibilitatea și adaptabilitatea forței de muncă în următorii ani.

c) Incluziunea socială

Fenomenele de instabilitate socioeconomică au dus la accelerarea sărăciei în rândul populației și la accentuarea fenomenelor de marginalizare a grupurilor dezavantajate și a celor cu risc de excludere socială. La recensământul din 2002, s-a înregistrat un procent ridicat al populației de etnie romă în Regiunea Centru, 4,0%, față de 2,5% la nivel național, cifră care o situează pe primul loc comparativ cu celelalte regiuni ca număr al populației de etnie romă.

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

Ponderea populației feminine active din Regiunea Centru, în anul 2002, era de 44,6%, un procent destul de scăzut comparativ cu rata activității populației masculine, 55,3%. Ponderea populației feminine active din Regiunea

Centru s-a menținut relativ constantă din 1999 până în prezent. Se poate observa un procent mai scăzut al populației feminine ocupate cu vârsta între 15-24 de ani decât cel al bărbaților la aceeași grupă de vârstă. Femeile cu vârste între 35-49 de ani înregistrează cel mai mare procent al ocupării (76,7%). Incidența cea mai mare a șomajului este la grupa de vârstă 15-24 ani, și aici sunt incluși tinerii care au terminat o formă de școlarizare și au dificultăți în a intra pe piața forței de muncă.

1.8. Situația dezvoltării resurselor umane în Regiunea București-Ilfov

a) Situația în educație

În general, la nivelurile primar și secundar de educație nivelul de absolvire a studiilor în București-Ilfov este satisfăcător, deși există diferențe considerabile între municipiul București și județul Ilfov. În București, numărul elevilor înscriși în învățământul primar și gimnazial este în scădere în 2004-2005 comparativ anii anteriori (125.180 comparativ cu 186.800 în 1999-2000), tendință explicabilă pe fondul evoluției demografice. În cazul învățământului universitar, numărul studenților înscriși a crescut constant de la 151.100 studenți în 1999-2000 la 190.500 în 2003-2004. Tendințe similare se înregistrează și în cazul județului Ilfov în învățământul preuniversitar. În județul Ilfov nu există niciun student înmatriculat în învățământul universitar, neexistând universități/colegii, facultăți localizate în acest județ. La nivelul regiunii, comparativ cu 1998-1999, în 2004-2005, numărul elevilor înscriși în învățământul primar și gimnazial a scăzut cu 34,43%, în timp ce în învățământul secundar s-a înregistrat o tendință pozitivă, respectiv o creștere de 6% și de 56% în cazul școlilor profesionale.

Dezvoltarea resurselor umane și integrarea durabilă pe piața muncii sunt posibile în condițiile promovării învățării pe tot parcursul vieții ca principiu și cadru general de restructurare și dezvoltare a sistemelor de educație și formare, de asigurare a competențelor cheie și a coerenței între contextele formale, nonformale și informale de învățare.

Unitățile de învățământ din zonele locuite de populație săracă, respectiv centrul istoric, zonele periferice, cartierele cu populație romă numeroasă și unele comune și sate din județul Ilfov se confruntă cu fenomenul de abandon școlar ridicat. În anul școlar 2004-2005 numărul de elevi din municipiul București care au abandonat școala se ridică la 952, iar în județul Ilfov în anul școlar 2003-2004 rata abandonului școlar a fost de 1,4 pentru învățământul primar și 3,5 pentru nivelul gimnazial. Nivelurile de studiu cele mai afectate de abandon școlar sunt învățământul gimnazial și școlile de arte și meserii. Deși ratele sărăciei sunt în descreștere în București-Ilfov, peste 8% din populație este afectată de marginalizare socioeconomică. În consecință, abandonul școlar înregistrează valori ridicate

în mod preponderent în cartierele și zonele locuite de acasă populație.

Astfel, în anul școlar 2004-2005 acesta a avut valorile cele mai ridicate în sectoarele 5, 2 și 1, respectiv 275, 266 și 174 de elevi care au abandonat școala, iar în localitățile județului Ilfov rata abandonului școlar în anul 2003-2004 a înregistrat valorile de 1,4 pentru învățământul primar și 3,5 pentru învățământul gimnazial.

b) Situația în domeniul ocupării

Piața muncii din România a suferit transformări semnificative în perioada 1990-2004, manifestate în special prin reducerea populației active și a populației ocupate, pe fondul unui proces lent, dar continuu, de îmbătrânire a populației. Evoluțiile înregistrate plasează România, în anul 2004, la o distanță semnificativă de obiectivele Lisabona 2010, respectiv: rata generală de ocupare pentru populația în vârstă de muncă (grupa 15-64 ani) de 57,9%, la o distanță de 12,2 puncte procentuale față de obiectivul de 70%; rata de ocupare a femeilor de 52,1% la o distanță de 7,9 puncte procentuale față de obiectivul de 60%; rata de ocupare pentru grupa de vârstă 55-64 de ani, de 36,9%, la o distanță de 13,1 puncte procentuale față de obiectivul de 50%.

Se poate observa o structură diferită a populației în 2003, cu 17,12% din populația din grupa de vârstă 0-14 ani din București, în timp ce în Ilfov aceasta reprezintă 16,48%.

Integrarea durabilă a tinerilor în piața muncii depinde în mod esențial de capacitatea sistemului de educație inițială de a furniza competențe și calificări relevante și adaptate cerințelor manifestate pe piața muncii. Rata ridicată și în creștere a șomajului în rândul tinerilor în vârstă de 15-24 ani (indicator a cărui valoare a crescut de la 17,5% în 2001 la 21% în 2004) poate fi explicată prin insuficienta adaptare a sistemului de educație și formare inițială la cerințele unei piețe a muncii deficitare în ceea ce privește capacitatea de a crea noi locuri de muncă.

Din 1999 până în 2003 rata șomajului din București-Ilfov a crescut cu 3 procente (de la 5,6% la 8,6%). În 2003, rata șomajului din București-Ilfov a fost mai mare decât media națională (8,6%, față de media națională 7%); în special ridicată pentru persoane tinere (sub 25 ani): 26,9% (media națională 19,6%). Rata șomajului pe termen lung (din total șomaj) în 2003 a fost 63,25% (media națională 61,87%).

Programele de formare profesională continuă (FPC) nu au o structură modulară și flexibilă care să stimuleze participarea angajaților și interesul angajatorilor. Furnizorii de formare profesională continuă sunt, în general, instituții mici, nespecializate, care își adaptează rapid oferta de formare la nevoile imediate ale pieței, dar care nu au dezvoltate mecanisme de asigurare a calității.

În România au fost implementate sisteme de asigurare a calității în FPC, diferite pentru contextul formal și pentru cel nonformal/informal, dar mai există încă multe aspecte

care trebuie să fie îmbunătățite la nivel regional care necesită un considerabil efort financiar în viitor.

Facilitarea inserției absolvenților pe piața muncii, îmbunătățirea ratelor de tranziție din învățământul obligatoriu către cel postobligatoriu și reducerea ratei de abandon școlar pot fi susținute prin măsuri de îmbunătățire a serviciilor de orientare și consiliere. Mobilitatea ocupațională pe piața muncii și capacitatea încă redusă a economiei românești de a crea noi locuri de muncă, mai ales în ramuri cu valoare adăugată ridicată, contribuie la menținerea unui nivel ridicat al șomajului.

Promovarea spiritului și culturii antreprenoriale, atât prin susținerea educației și formării profesionale inițiale în obținerea de competențe manageriale și antreprenoriale, cât și prin formarea profesională continuă care să facă din antreprenariat o opțiune de carieră pentru toți, constituie o soluție importantă. Acțiunile pentru promovarea spiritului și culturii antreprenoriale (cu excepția celor întreprinse în cadrul sistemului formal de educație) s-au concentrat asupra creării unui cadru instituțional, legislativ, financiar favorabil dezvoltării IMM-urilor și inițiativei private și stimulativ pentru investiții, în timp ce măsurile specifice vizând resursele umane au fost plasate într-un plan secundar.

c) Incluziunea socială

Sărăcia, fenomen răspândit în România, nu ocolește nici Regiunea București-Ilfov mai ales în zonele istorice, în zonele periferice ale orașelor și în zonele rurale.

Rata sărăciei pe Regiunea București - Ilfov

	2000	2001	2002	2003	2004
România	17,1	17,0	18,1	17,3	17,9
București -Ilfov	6,9	6,5	4,8	5,3	7,6

Sursa: CASPIS.

Obiectivele privind egalitatea de șanse și incluziunea socială vor fi activ promovate prin fiecare intervenție sectorială, asigurând accesul în egala măsură la toate serviciile publice, cu acțiuni pozitive care să asigure accesul grupurilor cele mai vulnerabile, în special al persoanelor cu dizabilități și al săracilor.

Comunitatea romă

Minoritatea romă numără 11.002 membri în județul Ilfov și 27.322 membri în București, aproximativ 1,67% din populația regiunii, cei mai mulți romi fiind localizați în anumite cartiere din sectoarele 2, 5 și 1 ale Bucureștiului, în anumite zone din centrul istoric, precum și în 13 localități din județul Ilfov. Problemele de natură socială și economică cu care se confruntă acest grup etnic sunt numeroase și multe dintre ele se datorează unor mentalități depășite cultivate în cadrul societăților tradiționale, precum și unei istorii de neparticipare la viața economică și socială a comunității. Acestea se răsfrâng și asupra educației,

materializându-se prin analfabetism și rată de abandon școlar ridicată (în rândul copiilor romi din județul Ilfov, în anul școlar 2003-2004, aceasta a fost de 17,85%) ce conduc ulterior la șomaj și delincvență juvenilă. Minoritatea romă, o parte mare din populația din anumite zone ale Bucureștiului, are acces limitat la educație și locuri de muncă.

Egalitatea de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor

Participarea femeilor la viața socială pare a fi mai mare în București comparativ cu media națională, în timp ce datele pentru Ilfov sunt conforme cu media națională. Deși statutul femeilor în societatea românească pare a fi în creștere, de exemplu în ceea ce privește absolvirea de studii superioare și înființarea de firme, în general, femeile au salarii mai mici în comparație cu bărbații (80% din medie) și o rată mai mică de participare la viața socială. Rata șomajului la femei este de 7,8%, față de media națională de 6,4%.

2. Soluții posibile pentru depășirea crizei ocupaționale în România

Spre un „mix” eficient al politicilor?

Analizând mecanismul cauzal între ajustarea politicilor sociale și de ocupare, observăm că eficacitatea relativă a reformelor din domeniul politicilor nu este influențată numai de schimbările intervenite în „constelația” de probleme din economia politică internațională, ci într-o mare măsură și de caracteristicile instituționale ale diferitelor state naționale ale bunăstării și, legat de acestea, de capacitatea decidenților politici naționali de a învăța din greșelile trecutului. Pe baza experiențelor politice de succes ale unor țări în anii '90, putem exemplifica acele politici care au contribuit prin a aduce acele obiective ale politicilor sociale și de ocupare mai aproape de cerințele competitivității.

În acest domeniu, nu există o „rețetă” de bune practici. Mai degrabă cerințele de convergență pot fi atinse prin ajustări eficiente doar aplicând diferite strategii de politică apte să răspundă provocărilor legate de competitivitate și de schimbarea postindustrială și, în aceeași măsură, și problemelor specifice de „regim”.

Statele bunăstării sociale au devenit mult mai constrânse ca în domeniul legat de fiscalitate să asigure o creștere a „eficienței programelor de bunăstare”, dacă nu doresc să renege nucleul angajamentelor statului bunăstării asumate în perioada postbelică. Acest lucru înseamnă că în statele bunăstării avansate ocuparea trebuie să devină mai „prietenosă” – *employment friendly*.

Ca o concluzie, un nivel ridicat al ocupării și securității sociale nu mai poate fi garantat numai de „arsenalul” limitat al politicii macroeconomice. Datorită gradului ridicat de internaționalizare economică atins la sfârșitul secolului

XX, atingerea efectivă a obiectivelor politicilor sociale și de ocupare este în mod critic dependentă de un „mix” consistent al politicilor de-a lungul zonelor diferite ale reglementărilor din domeniul economic și social. Pentru a fi efectivă în condițiile piețelor globalizate, ajustarea politicilor nu mai poate omite domeniile cheie ale statului bunăstării, ca de exemplu politica socială și reglementarea pieței muncii.

Mai întâi de toate, piața muncii și politicile sociale trebuie să fie (re)proiectate astfel încât să susțină ocuparea și nu subvenționarea neocupării. Evidențele empirice arată că în prezent există o gamă largă de opțiuni viabile de a reconstrui un nou echilibru al statului bunăstării.

„Catalogul” cerințelor generale pentru a avea un stat al bunăstării competitiv, echitabil și cu o ocupare „prietenosă” a forței de muncă poate fi sintetizat pe următoarele puncte-cheie:

- politică macroeconomică robustă;
- mecanism de stabilire a salariilor corespunzător și flexibil;
- ocupare „prietenosă” a forței de muncă, un sistem de taxare și o politică socială eficientă;
- asigurarea „flexibilității” pieței muncii.

Pornind de la toate aceste aspecte, posibilele soluții de depășire a crizei ocupaționale în țara noastră sunt strâns legate de procesul de pregătire a integrării în Uniunea Europeană. *Soluțiile României nu pot fi dissociate de cele comunitare ale Strategiei Lisabona și de cele ale politicii de coeziune economică și socială stabilite pentru țările încadrate în cadrul obiectivului de convergență.*

Țintele Strategiei Lisabona sunt foarte bine cunoscute: până în anul 2010 Uniunea Europeană va avea o rată de ocupare pentru populația activă de 70%, pentru femei de cel puțin 60% și pentru grupul de vârstă de 55-64 ani de 50%. Strategia a stabilit o țintă de cheltuieli de 3% din PIB pentru cercetare și dezvoltare, cu două treimi sau mai mult în sectorul privat. Chiar dacă țintele au fost fixate la nivel european, politicile trebuie întreprinse la nivel național. Procesul de evaluare este de asemenea realizat la nivel național, iar tabelele cu performanța statelor membre trebuie publicat periodic.

Țintele Strategiei Lisabona nu sunt ușor de atins. Progresul decurge încet, iar o comparație între țările europene post-Lisabona și alte țări OECD nu reflectă diferențe între aceste țări. Chiar dacă unele țări au îmbunătățit performanța de ocupare, în acești ani nicio țară care se situa sub limita de 70% nu a progresat suficient. Când este vorba de măsuri specifice pentru atingerea țintelor de creștere economică și ocupare, Agenda Lisabona nu pare să aibă un impact pentru politicile naționale. Nu a existat prea multă acțiune directă, cel puțin nu mai mult decât ar fi fost întreprins de către un guvern care se confruntă cu provocările supraviețuirii economice și creșterii într-o lume globalizată rapid.

Conexiunea între creștere economică și locuri de muncă

În ciuda faptului că în cadrul Agendei Lisabona se pune accentul pe economia bazată pe cunoaștere și pe tehnologii, cea mai mare parte din expansiunea muncii care este necesară pentru satisfacerea obiectivelor de ocupare Lisabona va fi în sectoarele intensive de lucru ale economiei, care cunosc o scădere a productivității. Astfel, crearea de locuri de muncă nu este chiar principalul contribuabil pentru creștere economică. Legătura este alta: mai multă creștere economică va aduce crearea de locuri de muncă. Aici este dovada că creșterea ratei productivității muncii, prin acumularea de capital sau prin creșterea factorului total al productivității (FTP), duce la creșterea cererii de muncă, reduce șomajul și crește participarea pe piața muncii. Prin creșterea ratei FTP cu un punct procentual se reduce șomajul prin 1,3 puncte procentuale (Pissarides, Vallanti, 2004). Asemenea schimbări în creșterea ratei FTP în Europa sunt fezabile, având în vedere punctele scăzute de plecare.

Creșterea ridicată nu este răspândită uniform în economie. În mod inevitabil, anumite sectoare vor crește mai rapid decât altele. Economia bazată pe cunoaștere, care este accentuată în Agenda Lisabona, este sectorul „high-tech” care este „conducătoarea” creșterii economice. Dar acesta nu este principalul sector care creează locuri de muncă. Creșterea economică ridicată de obicei nu creează și locuri de muncă mai multe în sectoarele respective. Creează prosperitate, iar prosperitatea creează cerere pentru servicii. Creșterea cererii de locuri de muncă urmată de creștere de productivitate este mai răspândită la nivelul întregii economii decât în creșterea productivității în sine, și de obicei este mai concentrată în sectoarele cu productivitate scăzută precum comerțul cu amănuntul, servicii comunitare, servicii medicale etc. Desigur, cei care vor obține aceste locuri de muncă trebuie să fie stimulați suficient prin a li se oferi subvenții pentru a se angaja. O compensație ridicată în aceste sectoare poate fi atinsă prin prețuri mari ale produselor finale, nu prin utilizarea mai productivă a resurselor. De aceea, se experimentează o inflație mai mare a prețurilor și o creare de locuri de muncă mai mare în sectoarele de servicii cu productivitate scăzută, un proces cunoscut sub denumirea de „boala costului lui Baumol” (Baumol’s cost disease) (Baumol, 1967; Baumol et al., 1985).

Cele mai multe reforme necesare pentru atingerea obiectivelor Lisabona sunt la nivel național. Nu toate țările Uniunii au nevoie de același tip de reforme și ține de fiecare guvern în parte să decidă care sunt prioritățile, în funcție de situația proprie.

Raportul lui Wim Kok, care în 2004 a condus Grupul la Nivel Înalt pentru Strategia de la Lisabona, a evidențiat cele 5 domenii de politici care impun acțiuni urgente.

Patru dintre acestea sunt din domeniul național: încurajarea cercetării și dezvoltării, îmbunătățirea mediului de afaceri, îmbunătățirea performanței pieței muncii și

asigurarea durabilității mediului înconjurător.

Dar al cincilea, finalizarea pieței unice, impune o acțiune mai amplă din partea instituțiilor europene. Cei mai importanți pași spre o piață internă unică au fost întreprinși de la procesul din 1992. Integrarea este importantă deoarece companiile europene pot beneficia de avantaje de pe urma economiilor la scară mare. Principalele beneficii ale integrării europene de până acum au provenit din liberalizarea comerțului. Comisia estimează că în primii 10 ani ai pieței unice europene PIB a crescut cu 1,5%. Nu este foarte mult în comparație cu rata anuală de creștere a PIB în realitate corespunde cu creșterea pe un an. Au existat creșteri și în ceea ce privește crearea de locuri de muncă, dar în ceea ce privește serviciile, cea mai mare componentă a PIB, se poate spune că integrarea încă nu a avut loc. Grupul Kok a accentuat faptul că eforturile pentru finalizarea pieței unice trebuie accelerate, mai ales pentru liberalizarea serviciilor. Chiar și serviciile financiare nu sunt pe deplin integrate, în ciuda faptului că există un acord că acestea ar trebui liberalizate. Pe hârtie, integrarea este completă în sectorul bunurilor, dar diferențele mari de prețuri care rămân de-a lungul Europei reprezintă dovada că integrarea nu s-a realizat pe deplin. Oricum, limitele pot fi datorate și politicilor corporative, și nu politicilor naționale. Dacă așa este, Comisia poate lua măsuri pentru a îmbunătăți integrarea.

Dincolo de acest canal, care este destul de important, Comisia a evidențiat în special nevoia pentru reformă și nevoia pentru mai multe eforturi în vederea atingerii obiectivelor Lisabona. Dar nu a luat și măsuri concrete de acțiune. Eșecul de a întreprinde acțiunile necesare la nivel național este, pe de o parte, datorat țărilor care nu fac ceea ce promit să facă și, pe de altă parte, țărilor care nu spun sau nu fac ce este necesar. Comisia poate să creeze un sistem sau niște stimulente care să determine țările să fie mai doritoare să ia măsurile necesare. De exemplu, ar putea oferi compensații financiare pentru cercetare sau alte cheltuieli suportate în acest moment prin bugetele naționale, dar care contribuie la realizarea obiectivelor Lisabona. Ajutorul financiar sau stimulentele nu au fost bine legate de obiectivele Lisabona.

În țara noastră realizarea obiectivelor Lisabona în domeniul ocupării forței de muncă se poate atinge prin stabilirea și implementarea unei serii de *obiective specifice*, finanțate prin *instrumentul financiar al Strategiei Europene de Ocupare, Fondul Social European*.

România a parcurs în ultimii ani un proces intens de pregătire pentru aderarea la Uniunea Europeană, atât din punct de vedere instituțional cât și legislativ.

Planul Național de Dezvoltare 2007-2013, adoptat în decembrie 2005, reprezintă documentul de programare strategică și financiară multianuală prin care sunt stabilite domeniile de dezvoltare a României în următorii 7 ani. Pornind de la aceste domenii de dezvoltare identificate, sunt în curs de realizare *Programele Operaționale Sectoriale* specifice, Programul Operațional Regional și

Cadrul Național Strategic de Referință.

Actualul context al perioadei de programare coincide, la nivel european, cu intensificarea eforturilor pentru atingerea *obiectivelor Strategiei Lisabona*, de *creștere economică și creare de locuri de muncă, mai multe și mai bune*.

Realizarea obiectivului Uniunii Europene de a deveni un spațiu atractiv din punct de vedere investițional, axat pe dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, încurajarea ocupării, inovației și antreprenoriatului și crearea de locuri de muncă, se poate atinge doar prin asumarea acestor obiective la nivelul fiecărui stat membru, prin acțiuni comune în toate aceste direcții.

Propunerea de Regulament privind Fondul Social European pentru perioada 2007-2013 stabilește o serie de domenii de acțiune în ceea ce privește dezvoltarea capitalului uman și diseminarea competențelor din domeniul tehnologiei informației și comunicării, al noilor tehnologii și de management.

Sub aspectul îmbunătățirii accesului la ocupare, sunt propuse acțiuni ce vizează creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor, în scopul anticipării schimbărilor economice, integrării durabile pe piața muncii a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și a persoanelor inactive, prevenirii șomajului, în special a șomajului de lungă durată, și prelungirii vieții active.

O implementare eficientă a acțiunilor finanțate din Fondul Social European se bazează pe *crearea de parteneriate* între toți actorii socioeconomiци relevanți, în special a partenerilor sociali. Aceștia au un rol esențial în extinderea parteneriatului la nivel central și regional și în întărirea coeziunii economice și sociale prin îmbunătățirea ocupării și a tuturor oportunităților de ocupare.

În deplin acord cu obiectivele Uniunii Europene, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei a stabilit obiective naționale de dezvoltare a resurselor umane.

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU) a fost elaborat avându-se în vedere prevederile în domeniu la nivel comunitar, fiind în conformitate cu liniile directoare integrate și principiile cuprinse în următoarele documente:

- Strategia Lisabona revizuită;
- Orientările Strategice Comunitare în domeniul politicii de coeziune 2007-2013;
- Strategia Europeană în domeniul ocupării forței de muncă;
- Liniile directoare integrate pentru dezvoltare și ocupare 2005-2008;
- Liniile directoare strategice pentru educație 2005-2008;
- Planul de Acțiune: Agenda Europeană pentru Antreprenoriat;
- Strategia Europeană pentru Dezvoltare Durabilă 2005-2010 - O platformă de acțiune;
- Strategia Cadru privind Egalitatea de Gen.

În concordanță cu obiectivele comunitare, la elaborarea POS DRU s-a avut în vedere obiectivele de dezvoltare stabilite la nivel național prin documentele programatice și planurile de acțiune în domeniul resurselor umane:

- Strategia națională în domeniul ocupării 2005-2010;
- Strategia pe termen scurt și mediu pentru formare profesională continuă, 2005-2010;
- Planul Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă (2004-2005);
- Documentul Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă (Joint Assessment Paper – JAP) (octombrie 2002);
- Memorandumul Comun în domeniul Incluziunii Sociale (Joint Inclusion Memorandum – JIM) – 2005;
- Strategia națională privind egalitatea de șanse între femei și bărbați;
- Strategia națională de incluziune socială a tinerilor peste 18 ani care părăsesc sistemul de protecție a copilului 2006-2008;
- Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor -2001;
- Strategia națională pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006-2013 „Șanse egale pentru persoanele cu handicap – către o societate fără discriminări“;
- Strategia pentru descentralizarea educației (proiect, aflat în curs de dezbatere).

În contextul general al promovării coeziunii economice și sociale, realizarea obiectivelor strategiei POS DRU se fundamentează pe operațiuni întreprinse în cadru domeniilor majore de intervenție identificate în cadrul celor 7 axe prioritare:

- *Sprrijinirea educației și formării profesionale pentru susținerea creșterii economice și dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere;*
- *Conectarea învățării pe tot parcursul vieții la piața muncii;*
- *Creșterea adaptabilității forței de muncă și întreprinderilor;*
- *Modernizarea Serviciului Public de Ocupare;*
- *Promovarea măsurilor active de ocupare;*
- *Promovarea incluziunii sociale;*
- *Asistență tehnică.*

Strategia de dezvoltare a resurselor umane în România în următorii 7 ani a fost elaborată ținând-se seama de toate aceste obiective comune, la nivel național și comunitar, astfel încât asistența din Fondul Social European pentru România să se adreseze acelor domenii care susțin obiectivele generale de dezvoltare a Uniunii Europene.

În cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, Capitolele „Analiza socioeconomică” și „Analiza punctelor tari și punctelor

slabe în domeniul social” au oferit baza de la care s-a pornit în elaborarea strategiei de dezvoltare a resurselor umane în următoarea perioadă.

Punctele slabe identificate s-au concentrat în jurul următoarelor teme:

- rate relativ ridicate de abandon școlar/părăsire timpurie a școlii;
- insuficienta implicare a partenerilor sociali în programele specifice de dezvoltare a resurselor umane;
- nivelul scăzut al participării adulților la educație și formare profesională continuă și lipsa ofertelor de educație continuă;
- cultura antreprenorială scăzută;
- mobilitatea scăzută pe piața muncii;
- șomajul crescut în rândul tinerilor;
- nivelul ridicat al șomajului de lungă durată;
- integrarea insuficientă a populației rome și a altor grupuri vulnerabile în educație și pe piața formală a muncii.

Din acest punct de vedere, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane răspunde pe deplin nevoilor de formare profesională continuă și promovare a ocupării forței de muncă, prin modernizarea ofertelor din educație, adaptarea ofertei educaționale la cerințele pieței muncii, atragerea unui număr cât mai mare de persoane pe piața muncii și promovarea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile.

Obiectivul general al POS DRU îl constituie dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității acestuia pe piața muncii, prin asigurarea oportunităților egale de învățare pe tot parcursul vieții și dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și inclusive.

În sprijinul realizării acestui obiectiv vin o serie de *obiective specifice* care urmăresc:

- Dezvoltarea educației inițiale și continue prin promovarea de reforme și furnizarea unor oferte educaționale și programe de formare profesională de calitate și relevante pentru piața muncii, care să asigure oportunități egale de învățare pe tot parcursul vieții;
- Dezvoltarea unor rute flexibile și personalizate de învățare, prin furnizarea de servicii integrate de informare, orientare și consiliere;
- Facilitarea inserției tinerilor pe piața muncii prin promovarea parteneriatului în educație și ocupare și dezvoltarea programelor de tranziție de la școală la locul de muncă;
- Creșterea nivelului de educație și formare profesională prin oferirea de programe educaționale și de formare profesională continuă specifice;
- Promovarea spiritului și culturii antreprenoriale;
- Creșterea accesului la educație și pe piața muncii pentru grupurile vulnerabile.

Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane este structurat pe *șapte axe prioritare (AP)* tematice, respectiv:

AP 1: Sprijinirea educației pentru dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere

În cadrul acestei axe prioritare vor fi promovate acțiuni vizând dezvoltarea ofertelor de educație inițială și continuă, promovarea inovației în educație, a parteneriatelor între universități, centrele de cercetare și dezvoltare și mediul de afaceri.

De asemenea, proiectele ce vor fi finanțate din Fondul Social European vor putea avea ca obiect pregătirea, în continuare, a cadrelor didactice din învățământ, sprijinirea dezvoltării în carieră a personalului din educație și cercetare.

AP 2: Conectarea învățării continue la piața muncii

Activitățile propuse în cadrul acestei axe prioritare urmăresc prevenirea abandonului școlar, prin programe de asistare a copiilor cu dificultăți, programe integrate de orientare și consiliere în carieră și servicii de dezvoltare personalizată.

Totodată, vor putea fi lansate proiecte în domeniul participării angajaților la formare profesională continuă, recunoașterii și validării competențelor dobândite în contexte informale, precum și proiecte de susținere a angajatorilor, prin subvenții, în vederea încurajării participării angajaților la diferite programe de formare profesională.

AP 3: Creșterea adaptabilității forței de muncă și întreprinderilor

Domeniul creșterii adaptabilității forței de muncă va implica promovarea culturii antreprenoriale, prin desfășurarea de proiecte care oferă servicii de sprijin în vederea începerii unei afaceri și dezvoltarea abilităților manageriale.

În același timp, axa propusă oferă oportunități de finanțare a proiectelor care vor sprijini parteneriatele, inclusiv pentru dezvoltarea responsabilității sociale a întreprinderilor, îmbunătățirea sănătății și securității la locul de muncă, sprijinirea formelor flexibile de organizare a muncii și armonizarea vieții profesionale cu viața de familie.

AP 4: Modernizarea Serviciului Public de Ocupare

Creșterea gradului de satisfacere a necesităților pieței muncii se va realiza și prin *modernizarea Serviciului Public de Ocupare*, respectiv a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Acțiunile în acest domeniu, finanțate din Fondul Social European, vor viza:

- asigurarea unei mai mari transparențe a oportunităților de ocupare și formare profesională la nivel național și regional, în vederea facilitării mobilității geografice și ocupaționale;
- anticiparea mai bună a nevoilor pieței muncii, inclusiv a deficiențelor și blocajelor pe piața muncii;
- managementul corespunzător al migrației forței de muncă.

AP 5: Promovarea ocupării active

Proiectele ce vor fi lansate în cadrul acestei axe prioritare vor susține acțiuni referitoare la măsuri active pe piața muncii, precum căutarea unui loc de muncă, orientarea și consilierea profesională, inclusiv dobândirea de abilități antreprenoriale.

De asemenea, vor fi promovate măsuri pentru motivarea persoanelor inactive, pentru promovarea mobilității geografice și ocupaționale și armonizării cererii cu oferta forței de muncă.

În același timp, vor fi promovate scheme inovatoare de stimulare a ocupării tinerilor și șomerilor pe termen lung, precum și măsuri de acompaniere pentru intrarea și menținerea cât mai mult timp pe piața muncii.

AP 6: Promovarea incluziunii sociale

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane va încuraja operațiuni având ca finalitate creșterea incluziunii sociale, prevenirea excluziunii de pe piața muncii și sprijinirea integrării în muncă a grupurilor vulnerabile, aflate într-o poziție dezavantajată în ceea ce privește accesul la educație și la un loc de muncă. Din acest punct de vedere, tratamentul egal între cetățeni, combaterea discriminării și egalitatea de șanse între femei și bărbați sunt factori esențiali de progres. Prin intermediul acestei axe vor putea fi promovate proiecte de îmbunătățire a participării grupurilor vulnerabile la educație și pe piața muncii. De asemenea, vor fi finanțate proiecte având ca acțiuni promovarea parteneriatelor de dezvoltare la nivel local în vederea integrării grupurilor vulnerabile, dezvoltarea de servicii sociale și dezvoltarea de programe de formare profesională pentru personalul din sistemul de asistență socială.

AP 7: Asistență tehnică

În cadrul acestei axe se va furniza susținere pentru implementarea programului și utilizarea eficientă a fondurilor comunitare și a celor naționale de cofinanțare.

Pe parcursul elaborării lui, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane s-a bucurat de un amplu proces consultativ la care au participat reprezentanții diferitelor instituții ale administrației publice centrale și locale, mediul de afaceri, parteneri sociali – sindicate, patronate, organizații neguvernamentale active în domeniul social, alți parteneri interesați de domeniile de intervenție propuse prin acest program.

Răspunzând unei nevoi reale de dezvoltare a capitalului uman din România, Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, va avea același efect benefic de creștere a nivelului bunăstării economice și sociale pe care l-a avut și în alte state membre ale Uniunii Europene care s-au confruntat cu probleme similare celor existente în prezent în țara noastră.

Succesul în domeniul dezvoltării resurselor umane va depinde doar de capacitatea țării noastre de mobilizare în absorbția fondurilor structurale de care vom beneficia începând cu 1 ianuarie 2007.

Bibliografie

- Angelescu, C., Stănescu, I. (2004). *Politici economice*, Editura Economică, București
- A new partnership for cohesion - convergence competitiveness cooperation*. Third report on economic and social cohesion, Bruxelles, 2004
- A Study of the Efficiency of the Implementation Methods for Structural Funds*, Final Report, EC – DG Regio, OIR in association with LRDP London and IDOM Bilbao, Vienna, December, 2003
- Barbier, J.-C., „Assessing the European Employment Strategy: Some Preliminary considerations”, Prezentare la al-VII-lea Workshop cu titlul „Alternative Economic Policy in Europe”, Bruxelles, 28-30 septembrie 2001
- Cohesion Policy in Support of Growth and Jobs: Community Strategic Guidelines, 2007-2013*, proposals, EC November 2005
- De la Porte, C., „Is the Open Method of Co-ordination Appropriate for Organising Activities at European level in Sensitive Policy Areas?”, *European Law Journal* (forthcoming), 2002
- De la Porte, C. & Pochet, P., „Building Social Europe through the Open Method Co-ordination”, studiu SALTSA, A joint programme for Working Life Research in Europe, seria *Work&Society* no. 34, P.I.E.-Petre Lang S.A., Bruxelles, 2002
- Dinu, M., Socol, C., Marinaș, M., Mosora, C. (2003). *Globalizare și integrare economică*, Editura Economică, București
- European Council, Bruxelles European Council, *Presidency Conclusions*, 22-23 martie 2005
- Goetschy, J., Pochet, P., „The Treaty of Amsterdam: A New Approach to Employment and Social Affairs?”, *Transfer*, vol. 3, no. 3, 1997
- Hemerijk, A., *Welfare Adjustment in Europe: The transformation of the European Social Model?*, studiu SALTSA, A joint programme for Working Life Research in Europe, seria „Work&Society” no. 30, P.I.E.-Petre Lang S.A., Bruxelles, 2002
- InfoRegio Panorama: „Spotlight on enlargement - A new partnership for cohesion”, *EU Regional Policy*, nr. 13, April 2004
- Navvaro, L., „L’expérience des instruments de la MOC dans la coordination des politiques économiques”, in Dehousse, R. (dir.), „La MOC: déclin ou renouveau de la méthode communautaire?”, *La Documentation française*, Paris (forthcoming), 2002
- Needs of Objective 1 regions in the accession countries and in existing EU15 Member States in areas eligible for Structural Funds Study*, Alphametrics Ltd in collaboration with Applica sprl., 2004
- Pissarides, C.A., Vallanti, G., „The impact of TFP Growth on Steady-State Unemployment”, *CEPR Discussion Paper no.5002*, London, 2005
- Thematic Evaluation of the Structural Funds’ Contributions to the Lisbon Strategy – Synthesis Report, Danish Technological Institute, EC – DG Regio, February 2005
- The Social Agenda 2005-2010. A social Europe in the global economy. Jobs and opportunities for all*, EC, March 2005
- Pissarides, C.A. and Vallanti, G., „The Impact of TFP Growth on Steady-State Unemployment”, *CEPR Discussion Paper No.5002*, London, 2005